

Štev. 14

V Ljubljani, dne 15. julija.

1886.

Božidar Raič.

„Rodu pravice“.

Če se voziš s Pragerskega proti Ormožu in Središču ob štajarskohrvaški meji, zagledaš niže Možganec že od daleč na levi grad in cerkev. To je Velika Nedelja. Pri Veliki Nedelji pa kreni proti severu ter se vozi ali pa korakaj peš po hribih jedno dobro uro vedno proti severu, in ti dospeš v župi sv. Tomaža na prelepi vrh (holm), ki je bogato obrasel z vinsko trto, osobito na desni. Ta vrh ti je Žvab. Med čednimi, lepo belimi, tu in tam še lesenimi hrami dospeš na Žvabu do lepega zidanega hrama br. 5. Ako si radoveden in popitaš, čegav je ta hram, odgovori se ti: Vrlekov. Toda ta lepi zidani hram in tisti, ki nas posebno zanima, no to je novi pred kakimi desetimi leti na onem mestu postavljeni hram, kjer je stal leta 1812. nekoliko zidan nekoliko lesen hram. To ti je domovina Raičevega Božidarja. Ta stari hram (sprva br. 4), ki je pred kakimi desetimi leti pogorel, postavil je Josip Raič, po domače Vrlekov.¹⁾ Med štirimi Josipovimi sinovi: Jurij, Filip, Josip in Martin, preuzel je najstari, Jurij, (porojen 26. marca 1800), domovje ter se je oženil leta 1823. s Katrejo Serc. Žena Katreja mu je povila 9. februarja 1827. sina, ki je dobil pri krstu ime: Matjašek. V lepem miru živeča roditelja odgajala sta lepo Matjašeka in njegove tri mlajše sestre, od katerih še dve živite, ter sta lepo zanj skrbela. Imovita nista bila, kajti

bila sta samo nagornjaka (pol želarja), a bila sta oba dva zelo delavna in dobra gospodarja; gospodarila sta tako lepo, da sta pomnožila svoje posestvo z goricami tako, da sta mogla svojim hčerama Ani in Trezi, ko ste se možili, izročiti pet goric. Oče Jurij obdeloval je po letu svoje polje, jeseni pa je bil sodar in po zimi tkalec, ter je vršil ta trojni posel do svoje smrti l. 1870. Mati Katreja pa še zdaj jako dobro gospodari ter še čita v svojem 84. letu brez naočnikov in čuje prav natanko.

O mladosti Božidarjevi (Matjašekovi) pač ni nič posebnega omeniti. Otročja leta tekla so mu mirno kakor sploh teko otrokom, če so zdravi, in zdrav je bil Božidar. Ko je bil nekoliko odrasel, pasel je goved. Osemletnega dečka pošljeta roditelja v jedno uro oddaljeno župnijsko šolo k sv. Tomažu, kajti na lepem pol ure od Vrlekovih oddaljenem Runči (v velikonedeljski župi) še ondanj ni bilo šole. Učitelj našemu Božidarju je bil neki Filipič¹⁾, pri katerem se vendar otroci niso dosti naučili, vsaj Božidar pripovedoval je večkrat, da se, prišedši leta 1838. na gimnazij v Varaždin, ni znal niti učiti. Kdo je Jurija pripravil, da je poslal svojega sina v latinske šole, ne vemo, a menimo, da je nanj uplival njegov bratranec Miha Raič s Stanovskega vrha, ki je bil duhovnik. Ko se je bil v Varaždinu privadil učiti, napredoval je tako, da je bil vedno med prvimi. Še malo dni pred svojo smrtjo pripovedoval je, kako marljivo so se v Varaždinu učili in svoje naloge pisali, da so se potlej mogli iti igrat.

¹⁾ Naj se tu omeni, kaj nam je pravil pred tremi tedni Božidarjev stric Filip, kako je po domači tradiciji nastalo ime Vrlek. „Zelo davno, ko še posamezne rodbine niso imele imen, mahal je neki možki te rodovine tako silno s palico po borovici, da se je kar od nje kadilo; nato mu reče neki sosed: ti si pač vrli; ti si pravi vrlek in od tistega dne so ga imenovali za Vrleka“.

Pis.

¹⁾ Kak učitelj je bil Filipič, priča nam pesem, katero je zložil neki Peter Majcen od sv. Tomaža, ki je narodne pesmi zlagal. V tej pesmi se med drugim pravi:

Da bi poštene bili,
Vi v šoli ne bi spali.

Pis.

Dovršivši v Varaždinu šest gimnazijskih razredov, šel je v Zagreb učiti se filozofije (l. 1844—46). V Zagrebu so ravno ondaj še prav živo širili ilirsko idejo: dr. Ljudevit Gaj, Stoos, Raičev rojak: Stanko Vraz in dr. Ni dvojbe, da se je ondaj naučil za ilirsko idejo, za duševno zjedinenje z brati Hrvati, katero idejo je gojil do svoje smrti. Bogoslovne nauke pa je dovršil v Gradci v letih 1846—1850, kajti v Mariboru še ondaj ni bilo bogoslovnice, in naši štajarski slovenski dijaki, hoteči se dati na duhovništvo in hoteč službovati v domovini, morali so iti v Gradec (filozofije pa so se učili ali v Gradci ali v Zagrebu ali pa v Sobotici). V duhovnika bil je posvečen 31. julija 1850. Bogoslovja se je tedaj učil v oni dobi, ko se je oživila narodna ideja i pri nas Slovencih. Da bi jo i on sam mogel nekdanj buditi, jel se je že v Gradci še kot bogoslovec za to pripravljati. Graški slovenski bogoslovci jeli so se ondaj zavedati svoje narodnosti; med njimi jelo se je širiti narodno mišljenje in gibanje. Ali kaj, bogoslovci so se skoro uverili, da ne znajo slovenski govoriti. Začnejo se tedaj najprvo učiti slovenske slovnice in se je uče jako marljivo na pamet¹⁾, ter se jamejo vaditi slovenski propovedati. Že kot bogoslovec pečal se je Raič temeljito s slovniškimi nauki ter je kot četrtoletnik spisal po Hanki „Načala ruskago jazika“ za Slovence in jih izdal leta 1851. v Zagrebu.

Raiču — dijaku se je godilo kakor se sploh godi siromakom; obilnosti on ni poznal od zibeli noter do groba. Prišedšemu v Gradec prosit za sprejetje v bogoslovnico, reklo se je prinesiti svedočbo ubožstva. Revez

¹⁾ Neki slovenski dnevnik poročil je 21. junija 1886, da si je kupil dr. V. . . . i, profesor goriške bogoslovnice, tedaj profesor ponajveč Slovcem, slovensko slovnico. To se je dnevniku tako imenitno zdelo, da je to naznanil urbi et orbi in še posebe poudarjal. Kaj pa zdaj neki poreče, kedar zve, da si štajarski slovenski bogoslovci niso samo slovnice kupili, no so se je celó učili, in to še jako marljivo!

Pis.

(Dalje pride.)

R. A.

Bodi angelj moj!

Sládko, sládko mi počivaj,
V lepem se zazibaj snú;
O ljubavi zórní snivaj,
Angelj sréče in mirú!

Milozvonke, bajne pesni
Šepetajo u uhó
Naj krilatci ti nebesni,
Ko zatisneš v sèn okó!

In tedáj se ž njimi séli
Gôr, kjer pravi dom je tvoj;
Z božjimi se sli veséli,
Ti prekrasni biser moj!

V nèba raji za me môli,
Čuj v življenji me vsikdár,
V britki me tolaži bóli,
Bódi angelj moj čuvár!

T. Doksov.

Nje podoba.

Jo pred seboj zazrèm tvoj
Čaróbnozlati sjaj
In vse miline tvoje,
Prošine blag me slaj.

In zdiš se táko čista,
Takó se mi krasná,
Kot da iz neba bóžja
Poslanka bi bilá.

T. Doksov.

Janez Solnce.

Zgodovinska novela. — Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

V tistem hipu so se odprla vrata na stežaj in na pragu prikazal se je Jurij Ljudevit z bledim svojim obrazom in z golim mečem v roki. Tik njega tiščala sta v malo sobico polkovnik Aricaga in junak Simonovič ter s svitlim orožjem zabranjevala izhod.

Tomazu Ručigaju zavrtila se je tedaj mala čumnata okrog in okrog; vse mu je plesalo pred pogledom; a v tej vrteči se zmešnjavi tičal je kot nekako središče gospoda Jurija Ljudevita temni obraz, okrog katerega so se strahovito blesketali svitli meči. Pričel se je tresti stari pijanec in prešinil ga je takov strah, da se je čulo, kako so mu klepetale čeljusti.

Vitez Janez je v trenutku izprevidel svoj nevarni položaj. A vender ga niti za trenotek ni zapustila bistroumnost. Premeril je z jastrebovim očesom malo sobico. Nikjer ni bilo izhoda! Tam pri vratih stal je Jurij Ljudevit s svojimi tovariši, in pričakovati je bilo, da bodo na mah planili z mečem po njem! Postati mu je mogla edina rešitev — edino okno! To je takoj vedel! Na srečo je bilo odprto in toliko široko, da je človeškemu telesu dajalo primerno prostora, če se je hotelo zriniti skozi njega. Vitez Solnce obrnil se je z obrazom k steni ter se sklonil pod mizo. Pri tem pa je bliskoma spravil dolgo halo raz sebe ter izza pasa potegnil ostro bodalce.

„Pijan minih in pijan vratar!“ izpregovoril je Aricaga srdito, „kaj nam hočeta ta dva!“

„Čakaj malo!“ upil je Jurij Ljudevit. „Ručigaj, svinja, ali tako izpolnjuješ moja povelja! S kom pijančuješ tu notri?“

„Plemeniti gospod — Jurij — Ljudevit! Nedoržen sem — minih me je zapeljal!“ Tomaž Ručigaj je sekal z rokami po zraku ter z veliko težavo spravljal besede iz grla. Pri tem odpadel mu je debeli ključ, s katerim je hotel odpreti vrata minihu, da bi prinesel duševne tolažbe zaprti gospodičini. Ta ključ je padel pod mizo, kjer se ga je polastil vitez Janez.

„Nedoržen!“ zastokal je Tomaž Ručigaj še jedenkrat, potem pa so ga zapustile moči in kakor posekan hrast je telebnil po sobi, da je s svojim debelim trebuhom v hipu pregradil osko čumnato čez in čez. Tisti trenotek porabil je Janez Solnce v svojo korist. Kakor strela planil je izza mize, kjer je bil na tleh zapustil znak svojega miništva, ter priskočil k oknu. Tam pa se je kakor urna veverica zmuznil po steni navzdol, da je kar migoma izginil onim v sobi s pogleda. Njegova sreča je hotela, da je bil grajski zid nagnen nekoliko, ker je proti tlom debelejši in debelejši postajal. Tudi je imel vitez toliko previdnosti, da se je uprl z bodalcem v zid, tako da je bolj polagoma drsal navzdol, ker se je ostro jeklo zadržavalo v zida razpokah. Strgalo se mu je nekaj obleke,

v ostalem pa je brez škode zdrknil k tlom, in to tem bolj, ker je priletel ravno na kup gnoja in smeti, ki se je že od nekdanj ondi nahajal ter je kvaril zrak na dvorišči Turjaškega grada.

Ravno, ko je vitez hotel pri oknu izginiti, spoznala sta ga Jurij Ljudevit in polkovnik Aricaga.

„Tako mi vseh hudičev, Solnce je tu!“ zatulil je polkovnik ter izvlekel izza pasa velikanski svoj samokres. Tudi Jurij Ljudevit pograbil je po svojem samokresu ter napel petelina. Hitela sta k oknu. Ali oba opoviralo je široko telo pijanega Tomaža Ručigaja, ki je kakor v sladkem spanju še vedno raztezal onemogle ude po umazanih deskah. V besni togoti suvala sta ga v trebuh ter ga mej kletvinami odrinila na stran. Ko sta potem dospela k oknu, imela sta priliko opaziti, kako se je Janez Solnce ravno vzdigoval z gnojnega kupa. Dvignil je obraz ter ju s krvavim pogledom opazil pri oknu. Trenil je z roko za pas po samokresu ter ga iztretil proti oknu. Zadel je svinčenka tik okna v zid, da sta šipa in apno zapršila na vse strani. To je prej kot ne rešilo vitezmu življenje.

„Aricaga, streljaj!“ zatulil je Jurij Ljudevit. Oba sta namerila na onega, ki je z dvorišča uhajal ter s pestjo grozil proti oknu. V hipu sta iztretila samokrese, da se je razlegal pok po oskem dvorišči. Ko se je dim razkadil, lovil se je Janez Solnce z roko po sivi steni, z drugo pa je grabil po levi rami, kjer se mu je cedila rdeča kri iz obleke.

„Ta jo je iztaknil,“ kričal je Aricaga. „Vsaj levo perut sva mu razdrobila, da ne bo mogel odfrčati več.“

„Tako mi svete matere Božje,“ dostavil je Jurij Ljudevit, „sedaj ga imam v pasti in danes se bode te uverili, prijatelji, da Jurij Ljudevit ne pozabi besede, če se mu je rekla proti časti! Da bi le preveč zadet ne bil! Ženico mu hočem pokazati in v pričo njega snubiti za njo, da se mu polajša smrtna ura. Zadel sem ga jaz, ker sem mu ravno v levo ramo meril!“

„Tudi jaz sem tija meril,“ ugovarjal je Aricaga, „in ne ve se, čegava je svinčenka, ki tiči vitezmu v kosteh. A jaz imam proklicano gotovo roko, kar bi o tebi ne trdil, Jurij, posebno če si pijan. Danes si pijan!“

„Pustiva prepri,“ odgovoril je Jurij Ljudevit hladno, „in poglejmo raje na dvorišče, kaj počenja obstreljeni naš vrabič ondi!“

Drli so na dvorišče. Ali prostor, kjer je še ravnokar slonil in ječal vitez Janez — bil je prazen. Na tlaku je ležal sicer njegov samokres, in tudi se je poznalo nekaj rdečih lis po steni in po zemlji. A ranjenec sam bil je izginil, kakor bi ga bila sapa odnesla.

Usuli so se pred grad ter prebrskali vse germičevje daleč na okrog, ali ranjenega viteza vender niso iztaknili.

(Dalje prihodnjič.)

Slaviček*).

(Belokranjska narodna. Zapisal Š.)

Se tičice lepo pojo,
Da v goro zvoni.

Ena mlada devojčica
Za grmom stoji.

Kaj ti delaš, kaj ti čuješ,
Devojčica ti?

Rada čujem, rada slišim
Vsake ptice glas.

Oj slaviček, drobni ptiček,
Tebe pa najrajš'.

Na vrtu mi, na vrtu mi
Javor zeleni.

Pod njim mi je, pod njim mi je
Hladna senčica.

Pod njim mi je, pod njim mi je
Dragi moj zaspal.

Na prstu mu, na prstu mu
Zlati prstan moj.

Oj slaviček, drobni ptiček,
Vzemi mu ga ti.

Le stihoma in polahko,
Da se ne zbudi.

*) Tako pravijo Belokranjci slavcu. — Pesmica ima tudi lep napev.

Hrvaški spomini.

Spisal J. Trdina.

(Dalje.)

Tem ko je tekla kri slovanskih junakov curkoma in rekama v ljuti borbi s Turčinom in njega zavezniki, vskobacal se je neki pesnik v Belem gradu na mršavega svojega Pegaza in zakrokal slavo zverskemu tlačniku in mučitelju srbske in bolgarske raje. Zložil je hobnečo odo na čast ušivemu turškemu sultanu in spravil vesel in z lahko dušo mošnjček Judeževih grošev, katere mu je podaril za njo hvaležni padišah. Na isti način počastil je krvavega morilca francoske svobode in npravnosti, Napoleona III. Tega pa več ne pomnim, kakovo nagrado je prejel od njega. Kak drug narod bi takovega podlega pisarja za vse veke izobčil in prepodil iz svetišča svojega Parnasa, pa če bi pel tudi lepše od istega Homerja, Sofokleja in Šekspira. Mi južni Slovani pa smo take uboge tápice in trápice, da nam sme brez kazni blatiti in tep-tati narodno poštenje in dostojanstvo vsak vetrenjak, ki nam načrčka kako knjigo. Ime tega turškega bašibozuka bom premolčal; kdor bi je rad zvedel, poišči si ga sam v srbskohrvaški književnosti. Vsekako pa moram omeniti, da še ni dolgo, kar so ga slavili mnogi jugoslovanski razumniki z gromoglasno hozano in najiskrenejšim oduševljenjem!!!

Zaradi vohunov ni se smelo več politikovati na vsa usta, zlasti na javnih krajih, na pr. v krčmah in na promenadi. Ker pa narodnjaki nismo mogli prebiti brez politike, prisilila nas je nevarnost, da smo si osnovali za razgovore svoje posebno terminologijo že š. l. 1853. do 54., katero smo sledeče leto popolnjevali poleg potrebe. Turke zvali smo Turopoljce, poglavitnemu turškemu mestu dali smo ime „Velika Górica“. Rusi so se v ustih naših prelevili v „strice“, Angleži v „volarje“, Sardinci v „mulce“. Francozi postali so „ujci“, ali ne zato, ker bi jih bili imeli za kake sorodnike. Ta pridevek so dobili od francoske besede za potrjenje. Za rusko prestolnico svetoval nam je Muzler, naj jo prekrstimo v Petrijanec ali Petrijance po vasi, ki se nahaja ne daleč od Varaždina. Ravnatelj nam je pravil, da si je naredilo neko domoljubno zagrebško društvo svojo politično terminologijo že 1850. l., kajti se je pojavilo v Zagrebu vo-

hunstvo mnogo prej nego v Varaždinu. Jednoč je prišel v Matušinovo krčmo ludbreški učitelj Vaclav, plečat mož visoke rasti, z nekaterimi svojimi tovariši, ki so bili proti njemu vsi pravi pritlikavci. Videč to družbo, dejal je nekdo: Ludbreški Vaclav je tak velikan med učitelji, kakor car Nikolaj med evropskimi vladarji. Ta domišljaj nas je napotil, da smo zdeli ruskemu cesarju priimek „Vaclav“ ali „ludbreški učitelj“. Ker je bruhal iz Sevastopola noč in dan tak strašanski ogenj na turške zaveznike, mislili smo, da mora biti v tem mestu precēj gorko, in zaradi tega zvali smo je „Toplice“. — Po takem bila je jedro vseh naših pomenkov tale zgodovinska maskerada. Ludbreški učitelj, stolujoč v Petrijancu, nakanil je odterati Turopoljce iz Velike Gorice preko Kolpe (= Bospora). Namen svoj bil bi brez dvojbe izvršil, da ne pridejo Turopoljcem na pomoč ujci, volarji in mulci. Od strani varovali so jih tudi Rakovci. Ludbreški Vaclav pošlje proti zaveznikom junaške svoje strice, ki zasedejo in utrdijo Toplice. Turopoljski prijatelji udarijo na trdnjavo s silno vojsko, katero pa hrabri strici neprenehoma odbijajo s trskami (= sabljami, krepelci (puškami) in brizgalnicami (topi) i. t. d. Lahko se more misliti, kako debelo so nas gledali ljudje, ki so poslušali brezumno našo govorico in videli ob jednom, kako resno in žalostno smo se držali, kadar je prišla za „strice“ kaka nepovoljna novica, in kako radostno smo jim čestitali in ploskali, če so nasekali prav do živega lopovske „volarje“ in „ujce“.

Ta naša gluma trajala je nekako do novega leta 1855. Politične razprave v krčmah začele so mi presedati, ko sem zapazil, da se jednem udu učiteljskega zbora in društva našega ne more nič verjeti in ne sme povedati nobeno svobodno mnenje. Bilo je jasno, da nam zdaj ne pomaga nič naša terminologija, kajti je poznal ves njen pomèn človek, ki je zatajil vpricho mene in več drugih tovarišev z nesramno odkritostjo svojo narodnost in pokazal o vsaki priliki, da mu je glavna reč nemška milost in kruh, Slovanstvo pa deveta briga. Odpuščene patre zamenili so na gimnaziji našem trije Čehi. O dveh ne vem nič slabega. Bila sta zastavna in poštena gospoda,

ki nista storila nikomur krivice in sta želela hrvaškemu narodu vsako dobroto in srečo. Jeden njiju, Folpreht, služi na Hrvaškem še danes. Prikupil se je šolski mladini že precej od konca s praktično svojo metodo, s prijaznim vedenjem in blagodušnim postopanjem. Bolj natanko, dasi nerad, moram označiti tretjega Čeha, Kořinka. Porodil se je nekje na Moravskem. V pomenku z rojaki zavozil je pogostoma v domače svoje narečje, v katero je prišel marsikak tuj plevel. Namesto „ano“ govoril je na pr. „nu jô“. Ko mi je povedal, da je rabil za pomočnika slavnemu Havličku, bil sem uverjen, da spada novi moj tovariš med najiskrenejše češke rodoljube. Havlička je povzdigoval nad vse druge češke prvake, imenoval ga je najpoštenejšega, najznačajnejšega moža v vsi češki zgodovini. Ali to oduševljenje za plemenitega narodnega budnika in mučenika se je Kořinku kmalu izkadilo. Značajnost priznaval mu je tudi pozneje, ali z dodatkom, da ni nič koristila narodu; Havliček da je bil idealist, zato ni mogel spoznati, da se Čehom ne more pomagati i. t. d. Meni se je primrzil Kořinek najprej s tem, da se je dobrikal, slinil in prilizoval brez konca in kraja ravnateljju našemu. Muzler ga je rad poslušal kakor sploh vsakega, kdor ga je znal zabavljati s slanimi šalami in burkami. Kořinek je nosil s sabo polno torbo dovtipov, ki so bili kdaj njegovi, največkrat pa Havličkovi, narodni ali pa nabrani po raznih humorističnih listih. Zdelo mi se je, da se na zasedanje pripravlja, to je, da si prireja že doma tiste „vice“, s katerimi je hotel dobrovoljiti ravnatelja. V pogovoru ž njim obračal je besedo brez logične potrebe na take predmete in reči, ki so mu dale priliko, da je zvel prigotovljene svoje burke in domišljaje. Priroda nadarila je Kořinka prebogato z bistrim razumom in čudovitim spominom. Učiteljske svoje izpite dovršil je v Pragi z odliko. Glavna stroka mu je bila zgodovina. Profesor Hefler razglasil ga je za najboljšega svojega učenca. Fantastični in strankarski nazori Heflerjevi skalili so Kořinku historični pogled, da je sodil povse krivo o pravih uzrokih najvažnejših zgodovinskih pripetljajev in prikazni. Objektivnosti, korenitosti in jasnosti ni se naučil od Heflerja še noben poslušalec ali čitatelj. Kořinek pridobil si je jako obširno izobraženje. Poznal je vse boljše plode češke in nemške književnosti. Po napotku Havličkovem baval se je pridno tudi z ruskim jezikom in književnostjo. V društvu je govoril mnogo in dobro, ali bolj doktrinarno nego duhovito. Pisal je spretno in zlahkoma, malo ne igraje; kadar je bil prave volje, teklo mu je pero, kakor da bi mu kdo narekoval. O neki večji veselici je ustal gimnazijski katehet, veleč, da mora iti domov radi dijaške pridige, katero mu je sestaviti za jutrašnjo nedeljo. Kořinek mu reče, da mu

ni treba zapuščati tovaršev radi take malenkosti. Naj mu da papirja, pa mu bo zložil on pridigo in to precej. Prinesó mu res papirja in on je pisal in pisal drobno, kar se le more, dokler je napolnil vse 4 strani pole. Katehet pregleda rokopis in se začne križati od čuda in strmenja. Potrdil je odkrito, da tako izvrstne pridige on sam ne bi bil mogel narediti, ko bi bil modroval o nji tudi vso noč! — Šolske svoje dolžnosti izvrševal je Kořinek vestno in natanko, toda kar se je dalo, očitno in šumno, da je zapazil lahko ravnatelj: pod mernik ni postavljaj nikoli luči svoje. Govorjenje in vedenje mu je bilo sploh marsikdaj posiljeno, preračunano, potuljeno in neresnično. Že male in prežeče njegove oči niso ugajale opazovalcu. Prvotno našo misel o Kořinkovi rodoljubnosti podrl nam je sam z večkratno, ostentativno izjavo, da neče biti Čeh. Kvasil nam je, da se nahajajo na Moravskem dvojni domoljubi, nekateri so od Morave, drugi pa iz Morave. Tisti, ki se zmatrajo za Čeha, pravijo, da so od Morave, to je od reke Morave. Individualnost moravske dežele oni zametujejo in zatajujejo. Taki patrijoti, ki hočejo ostati to, kar so, to je Moravci, pa nečejo ničesa čuti in vedeti o kaki češki kraljevini in narodnosti, zato tudi govore, da so iz Morave, to je, iz moravske dežele, iz moravske domovine. Jaz vprašam Kořinka, v katero teh dveh vrst rodoljubov šteje on sebe. Odgovori mi naglo in rezko: Jaz sem Moravec. Čehi naj bodo, kjer so, jaz se za nje ne brigam. O Čehih trdil je renegat dostikratov, da bodo za nekoliko desetletij izginili brez sledu z zemljevida in iz zgodovine, zadušili jih bodo Nemci, ki se pomikajo in širijo od vseh strani proti Pragi. Čvekal je, da so zapravili Čehi jedro moči svoje že v husitskih vojnah (Heflerjev nazor!), od takrat hirajo in zdaj nimajo nobene nade več, da bi se mogli rešiti. Moravci pa utegnejo še prav dolgo mesto svoje zapremati med narodi, ali tudi oni le s tem pogojem, ako si ohranijo življenje Slovaki, na katere se opirajo. Jaz sem se tresel od jeze po vsem životu in jel glasno in strastno ugovarjati renegatu. Omenil sem mnoga prevesela znamenja, ki dokazujejo in oznanjujejo vsemu svetu ustajenje in preporod plemenitega češkega naroda: vedno rastočo narodno zavednost vseh njegovih stanov, čudoviti podvig češke literature in obrtnosti, nepobitno resnico, da je Praga zopet slovansko mesto in da se vrši ista izprememba še na mnogih drugih krajih, v Plznu, v Budejovicah i. t. d. Kořinek me je poslušal zabavljivo se režé in dejal zaničljivo: Nekatero teh reči, katere si mi naštel, ne dajo se tajiti, ali ta navidezni preporod češki je le poslednje bolešno trepetanje in mahanje pred smrtjo, zadnje svetlo vsplamenenje luči, predno ugasne.

(Dalje prihodnjič.)

Pesem A. S. Puškina.

(Prevél F. G.)

Prežível svoja kopernenja,
Razljubil misli sem svojé!
Ostala so mi le trpljenja,
Praznóte plóдови srčné.

Vihár usóde je togóten
Cvetóči vévec moj razdél!
Otóžen čakam in samóten:
Kdaj konec méni bo prišél?

Od mraza poznega omámljen,
Ko slišati je burje svíst,
Takó na véjici osámljen
Trepéče zapoznéli líst.

Tiho pristanišče.

Iz ruskega poslovenil Mihajlovič.

Tmiri se morje, dan zasije,
Čoln švigne po zrcalu vod;
Že sliši se, kak ura bije,
Ki zove potnika od tod. —
Ni slišno več zdaj burje šuma,
Ni vidno več morskih valov;
Na nebu plava, plava truma
Zaupnih, svetlih oblakov.
Mornar, ki je doslej raz sebe
Boječe gori zrl v nebó,
Sedaj, ko gleda, nebo! tebe,
Spet diha, poje radostnó.
Črnočne misli so zbežale,
Prešel brezsledno je njih strah,
In rajske misli so nastale
Na mirnih, tihih že vodáh.

Dospevši v kotiček spasenja,
Kjer ni nevarnosti zdaj več,
Pošilja on blagodarjenja
Rešivšemu ga iz nesreč.

Živenje naše je morjé.
Trpímo silne tu nezgode. — —

Kje neha grozno to gorjé?
Kdaj varnost, mir za nas že bode?
Kdo nam odkrije boljši svet?
Kjer ni strahú, kjer ni trpenja,
Kjer cvete vedno rajski cvet;
Kdo drugi, kakor Bog spasenja?!
Bog večni vsťvaril pač je nas,
Od vseh nesreč nas vedno varje;
On krije nas — u pravi čas,
Saj on naš dobri Gospodár je.
Smrt — pristan zémskega morjá —
Gotovo mir dá naši duši,
Ko reši nas za zmér gorjá:
Ko mórje — górze ona skruši.

No, v večnost nas zaziblje smrt,
Tje, kjer ni zemske bolečine,
Kjer smrti meč slavnó je strt.
Kjer ni solzá, kjer ni grozine.

A kdo je v kraji tem samó?
V nebesnem kraji je Bog večni.
In kdo še biva tu srečno?
Nebesne duše — duhi srečni.

Moj Stric.

Spisal Osamélec.

Cemu je šel moj stric v samostan, naj bi vam pravil?
— Vsi ste poznali očeta Avrelija in dobro veste,
da ni govoril rad, posebno o sebi ne. Opravičeno
sem se torej čudil, ko mi je pred leti razodel uzrok, da
je oblekel kuto miniško. In to naj bi vam sedaj pripo-
vedoval? — Ko bi še živel oče Avrelij, gotovo bi se srdil,
če bi zvedel, kakó raznašam po svetu njegove skrivnosti.
A sedaj je že mrtev, in jaz nimam uzroka, da bi molčal.
Povedal pa vam bom, kar mi je povedal sam, ko sem
ga bil obiskal pred leti.

„Bilo je pred dvanajstimi leti,“ tako je pričel moj
stric, „ko sem se peljal z Dunaja po Mirnem polji v po-
gorsko vasico domov. Vsa pisana narava veselila se je
žarnega solnca. Z naravo pa sem se veselil i jaz, da
bom čez leto in dan gledal zopet rojstveno vas, da bom
po tolikem času stopil pod rojstno streho, da bom zopet
videl roditelje, ki so se v potu svojega obraza trudili
za me, za svojega trmoglavega sina, ki ni hotel biti „go-
spod“.

Kmalu jele so beleti hišice rojstne vasi. — Dragi!
Tedaj mi je utripalo srce! Menil sem, da se mi mora od
radosti razpočiti. In premišljeval sem, kako hitro in
mirno mi bo potekel čas, ko bom bival daleč od hrup-
nega velikomestnega življenja.

Nisem se motil. Poiskal in preiskal sem vse kraje,
kder smo vaški paglavci pasli in krompir pekli, tičem
nastavljali in svinko bili.

To so bili časi — srečni časi!

Prišla je nedelja. Kako milo zveneli so mi v uho
glasovi domačih zvonov!

Zgodaj sem bil na nogah tisto usodepolno nedeljo.
Ko pa mi je prinesla stara dekla Meta zajutrek, ni se
mogla načuditi, da me je našla že oblečenega.

Po zajutreku šel sem na plano. Zvonovi pa so zopet
začeli tako vablivo zvoniti, da jih je človek, ki je imel
le količkaj občutka, moral ubogati ter iti v cerkev.

Tudi jaz napotil sem se z očetom v kraj molitve.
In ta usodepolna pot storila je, da me sedaj gledaš
v tej kuti; ta pot je storila, da gloje v mojem srci ne-
utrujen črv, črv kesa. Ta pot kriva je bila vsemu temu.
A sedaj bo skoro konec, in prav je tako!“ —

Užalostil se je moj stric in za trenotek nagubančilo
se mu je rumeno čelo. A le za trenotek, potem govoril je
zopet mirno:

„Z očetom torej sva šla v cerkev. Pot naju je vo-
dila mimo gradu grofa Goldenaua. Bil je star ta grof
Goldenau in govoril je vedno le nemški. Kakih deset let
je že bival v slovenski deželi, a jezika našega se ni na-
učil. Tisto leto pa, ko mene ni bilo doma, oženil se je
ta stari, osiveli grof z mlado, revno plemenitašico. Lepa
je bila grofica Olga Goldenau!“

Ne bom ti je popisaval s tisto znano obširnostjo, ka-
kor opisuje Valter Scott svoje junake in junakinje. Povem
ti le, da je bila lepa. Ti pa, ki si videl v stolnem mestu
toliko lepih obrazkov, ti si ustvari podobo, kakeršna bi se
ti zdela najlepša, in pred seboj imaš ženo osivelega grofa.

Nesreča je hotela, da sva srečala z očetom Olgo. — Čudno se mi je zdelo, da sem našel v domačiji svoji, kjer prebivajo le navadne kmečke žene in dekleta, lepo, gosposko žensko. Bila pa je Olga za me res lepa, a tudi samo lepa in drugega nič. —

Mej mašo pa sem zrl le vedno na njo. Ko pa sem jo tako opazoval, ko je klečala v sprednji klopi ter goreče molila, postala mi je več nego lepa. In rodila se mi je želja v srci, da bi se seznanil s tem krasnim bitjem . . .

Bôre mladost! —

Po maši nisem šel domov z očetom, temveč krenil sem v gozd, ki se je razprostiral za gradom starega grofa in mlade njegove žene. In stal sem vrhu hriba ter zrl v dolino na vaški pašnik, od koder sem tolikokrat jeze se penec vračal za svojo čredo domov. Gledal pa sem tudi doli pod se na grad, kjer je stanovala Olga, in zdelo se mi je, da sem, odkar poznam to žensko, mnogo srečnejši, nego v tistih opévanih in opétih otročjih letih.

Britka prevara!

Poludanski zvon še le me je vzbudil iz sanj in me spomnil dóma. —

* * *

V tistem času, ko sem jaz dijakoval, bilo je po Slovenskem še tlačanstvo. Mi pa smo bili tlačani grofa Goldenaua. Ker pa nismo oddajali desetine, morali smo jo plačevati.

Naključje je hotelo, da mi je koj drugi dan rekel oče, naj jaz, ki sem gospod in vender ne „gospod“ in ne znam za nobeno delo prijeti, da naj torej jaz nesem tiste denarje na grad.

Šel sem tija, hvaleč mej potjo usodo, da se je vse tako naključilo. Vender pa mi je v srci ustajal dvom, bom li dobil v gradu Olgo, ne bo li samo kak grdogledi grajski oskrbnik, kateremu naj bi oddal denar.

Tako sem prišel v grad, prašal po oskrbniku in ga dobil paš v pogovoru z Olgo.

Na ta način seznanil sem se z njo in odslej bil stalen gost na gradu. Njenega moža namreč ni bilo doma in v vsej okolici ne bi našel olikanega človeka, s katerim bi Olga mogla občevati.

Bil je lep večer, ko sem zopet meril pot proti gradu. Prišedši tija, našel sem Olgo sedečo pri mizi. Brala je neki francoski roman. Utopljena bila je tako v knjigo, da me ni niti opazila. Še le ko sem jo pozdravil, prišla mi je radostno naproti ter mi ponudila sedež poleg sebe.

Roman, kateri je čitala, bil je povod, da sva jela govoriti o francoski književnosti. S tega prišla sva na ulogo, katero ima ljubezen v leposlovji in v obče v življenji človeškem. Pomnim, da sem tedaj jako na široko in nauđušeno govoril o ljubezni.

Ko sem končal, molčala je Olga nekaj časa, potem pa me naglo vprašala:

„Ste li Vi že kedaj ljubili?“

„Ne!“

„Ali morda sedaj ljubite?“

„Da!“ odgovoril sem jej „in čutil sem, kako mi je šinila rdečica v lice.“

„Sedaj pa se morate še Vi meni izpovedati!“ dejal sem smehljaje. „Ali ste bili že kedaj zaljubljeni?“

„Hvala bodi Bogu, ne!“

„In ali sedaj ljubite?“

„Da!“

„Morda bi se dalo tudi zvedeti koga?“

Kakor na škripcih sem pričakoval, bode li Olga rekla, da ljubi — mene, a motil sem se. Nekoliko časa jej ni hotela beseda iz ust, konečno pa je uskliknila:

„Jaz ljubim svojega moža!“

Rdečica jo je oblila. Ko bi pa bil tedaj jaz mogel razborneje misliti, bral bi jej lahko na cvetočem obrazu, da ni govorila resnice.

In prav je storila Olga, da je tako govorila. Jaz pa sem bil toli zaslepljen, da sem mislil in hotel, naj bi Olga rekla, da ljubi mene bolj kakor svojega moža. A to vse zato, ker sem jo jaz ljubil . . .

Uzel sem klobuk in jo ostavil brez slovesa: — ker je ljubila svojega moža.

Pozno je že bilo, ko sem hitel domov. Jasno bilo je nebo in mesec sijal je tako tožno (vsaj meni se je tako zdelo) na ta pusti, oholi svet. Od daleč pa so se čuli glasovi ponočnjakov:

„Odrin' odrin', od kraja preč,

Ne boš me vid'la, ljub'ca, več“ . . .

A meni rojile so vso pot čudne misli po glavi. Bil sem pač nesrečen, hudo nesrečen! —

* * *

Čudno so gledali vaščani, ko sem drdral drugi dan po Mirnem polji vèn iz rojstne vasi tija daleč, daleč v veliko mesto. In morda so ugibali in rešetal, kaj se je pripetilo „Kobilarjevemu“, da si je tako prikrajšal počitnice. —

Ubogi vaščani! Zastonj so se trudili po uzroku mojega odhoda. —

Zapustil sem torej domačo vas. Urno drdral je voz po prašni cesti. Bil sem že četrt ure iz vasi, ko prideva z mlajšim mojim bratom do „Mekinčevega laza“. Bilo je vroče popoldne. Tam v senci stare lipe pa je sedela na klopici — Olga. Pol žalostno pol srdito sem jo pogledal. Ona pa se mi je nasmehnila, nasmehnila tako zaničljivo! — Tedaj pa sem bil jezen in da bi mogel, stopil bi bil pred njo ter jej povedal v obraz, da jo sovražim, prav zlo sovražim! —

Solnce nagnilo se je že v zaton, ko sva prišla z bratom v Ljubljano. Poslovil sem se od njega in potem — hajdi na Dunaj!

V poštnem vozu bilo je nekaj živinskih kupčevalcev. Kričali so, da so me ušesa bolela. Konečno so vender pospali, in jaz sem tem laže premišljeval svojo usodo. In sklenil sem, da bom pisal Olgi pismo, v katerem jej bom povedal, da mi je ona ogrenila življenje, da je ona — hudobna!

Mej premišljevanjem zaspal sem tudi jaz. Nisem imel hudih sanj, kakor se to popisuje po romanih. Ne! sanjalo se mi ni ničesar. Samo truden sem bil, ko sem se zopet prebudil, truden morda bolj, nego poprej, predno sem usnul.

Pripeljal sem se na Dunaj. Tedaj pa so bili pozabljeni vsi sklepi. In ko sem začel živeti zopet po dijaški, bila je pozabljena tudi Olga. —

Preteklo je pol leta. Takrat pa je bila huda zima, in jaz sem sedel mrzlega večera v mrzli sôbi in se rotil zaradi krute usode svoje.

Ali mi je potreba, da premrzujem v tem velikem mestu? — Da od gladu umiram tu, ko imajo doma lesa in hleba dovolj? —

Tako sem mislil, in jezen sem bil na svoje sorodnike, jezen na ves svet.

Ko pa sem tako kuhaj jezo v svojem srci, prinesla mi je gospodinja pismo, katero izročiti mi je bila poprej pozabila.

Pisala mi je — Olga. Pisano pa je bilo v njem, da je umrl stari grof Goldenau, in popisana bitka izguba Olgina. Jaz pa sem se smejal od veselja, da jo je Bog tako kaznoval. Saj je bila hudobna! — Hotel sem vreči pismo v miznico, ko zagledam na zadnji strani še nekaj vrstic. Prosila me je Olga, da naj pridem k njej, sedaj, ko je tako sama, tako zapuščena!

Jaz pa sem se zopet smejal in zagnal sem pismo v kot. Odgovoril pa jej nisem. —

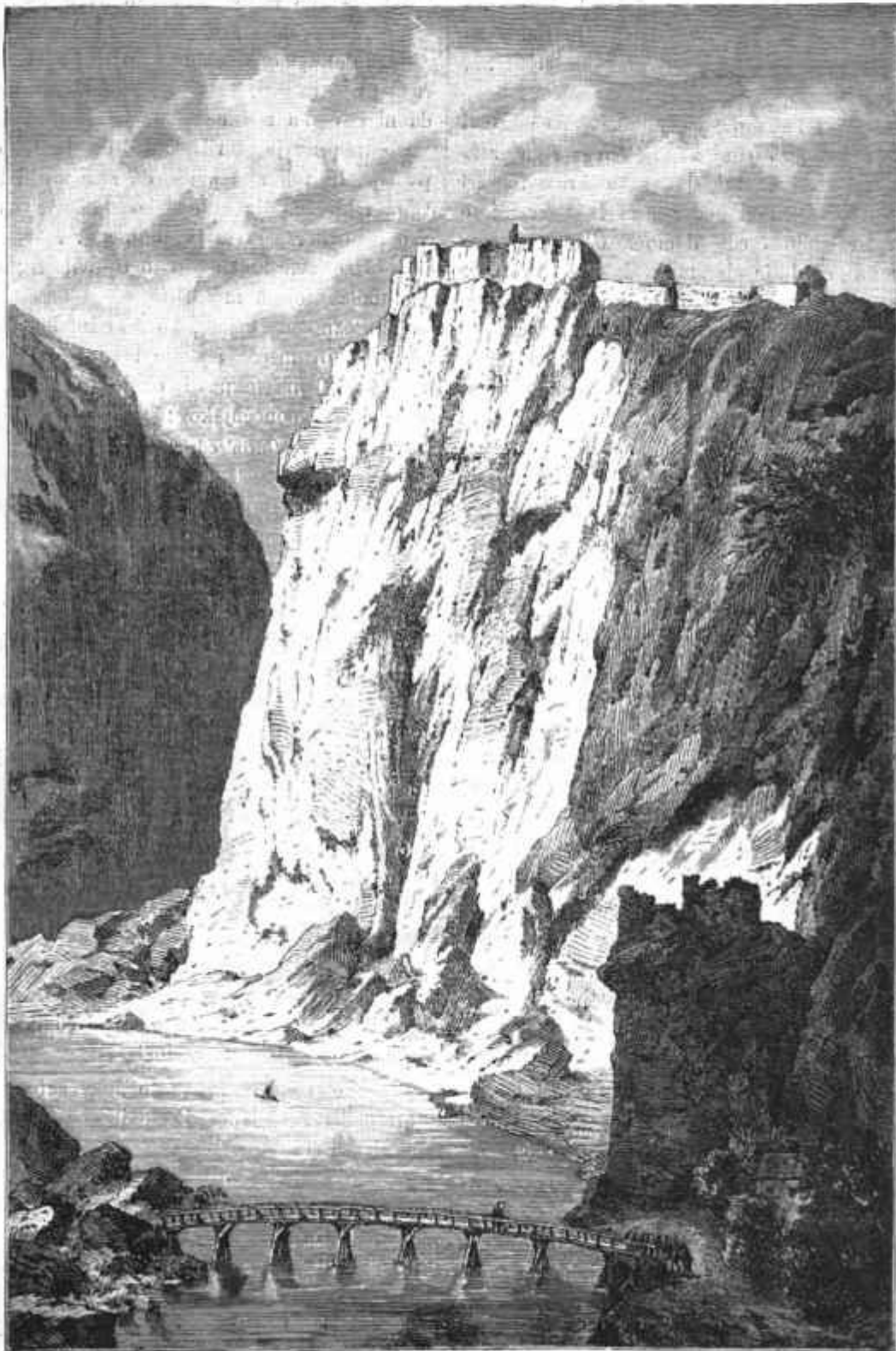
* * *

Zopet približale so se počitnice. A jaz sem pisal domov, da me ne bo. Ljudje pa so imeli teden dni dovolj ugibati, zakaj „Kobilarjevega“ ne bo. —

Vse preide in prešle so tudi počitnice. Jaz pa sem dolgočasno životaril na Dunaji. In nosil sem v svojem srci gorjupo jezo, hudo sovraštvo vsemu svetu.

Prešlo je nekaj tednov, in zopet sem dobil pismo.

In ustal je oče Avrelij, odprl omaro in prinesel iz nje droben list. Pismo pa je slulo:

Kninska trdnjava v Dalmaciji.

pred kratkim potegnili iz ribnjaka za gradom mrtvo ženo. Bila je — grofica Olga Goldenau.

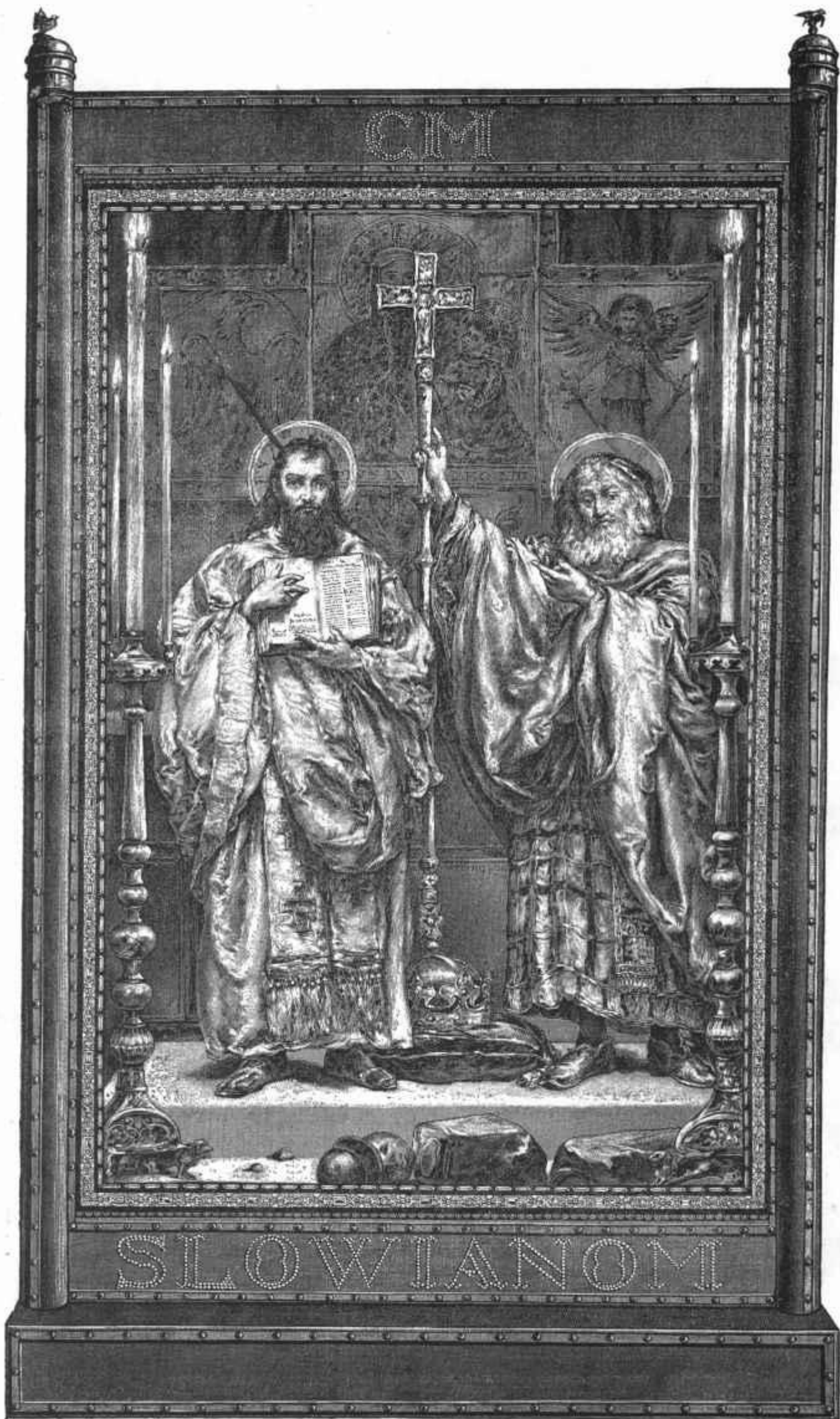
Sama si je končala nit življenja in vse svoje imetje je zapustila župni cerkvi. Meni pa se je milo storilo, ko sem bral to vest. Zdelo se mi je, da sem jaz kriv Olgine smrti. In res je bilo tako! — Zbolel sem tedaj hudo,

„Gospod! Ni prav, da me sovražite, da se ne spominjate Olge Goldenau. Govorila sem, kakor sem morala govoriti in Vi me sovražite zato. — Tudi tedaj, ko mi je preminil mož, ko nisem imela človeka, ki bi me tolažil, nisem Vam bila mari. — A to bilo je nekedaj, sedaj tega ni več! In če kmalu tudi mene ne bo več, bodite srečni in mislite tako malo na me, kakor ste mislili doslej.“

Olga.“

Glasno sem bral to pismo. Potem pa sva molčala oba. Skoro pa si je potegnil oče Avrelij z vélo roko po čelu ter končal svojo otožno zgodovino:

„Malo časa zatem dobil sem od doma vest, da so

Matejkova slika na Veljgradu.

in zdravniki so mislili, da ne bom prebolel. In ležal sem dolgo, hudo bolan, dušno in telesno bolan. A vendar se mi je jelo vračati zdravje. Ostavil sem Dunaj ter se peljal v domačo vas. Ljudje pa so zopet imeli mnogo govoriti o meni.

Prebivši mesec dni doma, preselil sem se mej to zidovje, kajti imel sem zavest, da sem popolnoma nepotreben na svetu. Izgovoril je oče Avrelij.“

Solnce zahajalo je že za gore. Jaz pa sem v slovo segel v stričevo rokó, ki je bila neprijetno vlažna kakor vel, jesenski list. —

Sedaj pa že počiva v hladni zemlji oče Avrelij in zelen mah obrastel je njegove kosti. Srcé pa, ki je okusilo toliko gorja, strohnelo je za vselej.

In prav je tako! —

O č e.

Dramatska slika iz domače vasi.

Osebe:

Zora. Bogoljub. Slavica. Ljubomir.

Prizorišče je z drevjem obrasel kraj pred kočó z mizo in klopjo.

I.

Zora. Bogoljub. Slavica.

Zora (reže otrokoma kruh). Tako; to je tvoje, Bogoljub, in Slavica — to tvoje. Zdaj pa le urno vsak po svoji poti; ti, Bogoljub, greš s kravico na pašo in ti, Slavica, že veš —

Slavica. Vem.

Zora. No, kam?

Slavica. K — —

Zora. No, glej, da si mi že zopet pozabila! K Lovretu, da pride pogledat, ako bode teliček že za mesarja.

Slavica. Na telička nisem mislila.

Zora. Zdaj pa le urno in ti, Bogoljub, varuj na kravico, da se jej kaj ne pripeti, da ne pade kako in se ne poškoduje; kravica je draga in pa da ne uide v škodo, veš?

Bogoljub. (Jedoč.) O mati, nič se ne bojte! naša dima je že sama dovolj pametna, da se ne zgodi žalega, in kaj vam pravim, mati, tako modra je naša dima, da jej še pastirja ni treba. Mene, veste, ima le tako, za tovariša, da jo včasih malo pošegačem med rogmí, ker jej tako dobro dé.

Zora. Že prav, že prav! žival je le žival, človek še tako priprost, razločuje se od nje, kakor si bodi.

Bogoljub. Ali vedno, mati?

Zora. Vedno bi se moral, zato je človek.

Bogoljub. To je pa že res, pa —

Zora. Nič se mi ne mudita več; jesta po poti lahko in zdaj: — idita! Solnce je že visoko nad gorami, potem pa bode vroče.

Bogoljub. Pa pojva, Slavica. Ná! (Poljubi Slavico.)

Zora. Čakaj, ti, ljubče! lej, obriši se in poravnaj si lasce, tako mi ne smeš med ljudi; kaj pa porekó! (Popravlja Slavici lasce.)

Bogoljub. } Z Bogom, mamica! (Oba se okle-
Slavica. } neta matere, poljubivša jo.)

Zora. (Otrne si solzo.) No, z Bogom! še tega je treba bilo!

II.

Zora sama.

(Pospravljaje pred kočó.) Oh! — ta ljuba nedolžnost! Zlati časi, ko smo bili še tako, kako hitro ste minili! — Res, prej nego se človek zavé, mine mladost,

odraste, dozori, skrbi in bolúje. Tak je ta svet in drugačen pač ne bode nikoli. Jedino, kar še človeku ostaje za pozne dni, so zopet ti ljubi črviči, ki nas s svojo milo podobo razveseljujejo in nas spominjajo jasne dobe, ko smo bili tudi mi ko oni in ko se nam o njih še sanjalo ní.

Skrbi so zares; ako človek premisli, kaj bode pozneje, ko odrastejo in bodo potrebe čedalje večje.

Zdaj še, še! Sila se nam posebna ne godi, zato imam zdrave in pridne roke; ako se primerjamo drugim, še celo bogate se smemo šteti. Bog nam je ohranil ljubi dom in zdravje, malo polja, sadja in kravico imamo — ali pozneje utegne biti drugače. Bogoljuba dala bi rada v šolo, kajti jako je bistre glave; celo gospod župnik prigovarjajo mi, in Slavica — no! Slavica — seveda bo morala tudi od hiše — in jaz? In jaz — ostala bom na stare dni — sama! (Tiho se joče.) O Ljubomir, Ljubomir! Bog ti oprostí gorje, ki si je naklonil mojemu srcu! jaz sem ti oprostila, od srca oprostila, četudi še vedno neizmerno trpim. — Lej si moj Bog! kaj sem mu storila, uboga reva, da gre in me zapusti ter gre po širnem svetu, Bog ve kam! in zdaj je že sedem let, kar ga ni glaslu po njem, — sedem dolgih let! Morda že celó ni več mej živimi in ako je, ti Bog nebeski! razjasni mu srce, udahni mu zavést, da je krivica, kar je storil svoji ženi, ki ga je vedno le ljubila! —

Sama ne vem, kaj je to, da mi baš danes zopet tolikanj gre po glavi — — nič! naj bode, kakor hoče! Bog vé za nas in on nas ne bode zapustil, naj bo v njegovem imenu!

Zdaj pa moram, da pripravim za kosilo in popoldne — — (Odide v kočó.)

III.

Ljubomir sam.

(Nastopi s popotno torbo, dolgo palico in širokim klobukom.) Zdaj sem tukaj — res! Da sem doma, to vidim. Kajti vse je še, kot pred sedmimi leti, ko sem — odšel; vse, kakor — včeraj in vidi se, da žena dobro gospodari. Ali — pa sem smel priti? ali me je treba še tukaj? ali nisem odveč? Ali me ne bo osmešilo srce, ki je le tiščalo in tiščalo nazaj, — pred mojo ženo? pred mojima otrokoma? Hm! zdi se mi, kakor da sem tujec,

berač, ki prihaja ubogajme, prenočišča prosit. Ako se mi odreče? — no! tedaj pa popotni les zopet v roko in dalje po svetu brez konca in kraja, dokler se ne odpre pred menoj grob in se ne zvrnem vanj truden pota, truden življenja! (Oziraje se.)

Mislím, da bodo — še tukaj. Upraševal nisem doli nikogar in kar naravnost drl sem gori — ali ako bi utegnili drugi ljudje — — tiho je vse — nič! to ni res! ona bo še tukaj, to mi pravi notranji glas, ona je še tukaj — samo doma je ne bode — na polji morda, ali — toda tiho! nekaj se giblje v koči — nekdo gré — á! ona je! — Zora je —! Ohrabri se, dečko, a izdati se ne smeš še, — skusiti moram, ako mi je — oprostila . . .

IV.

Prejšnji in Zora.

Zora (prišedša iz koč). Dekleta dolgo ní — (pogledavša Ljubomira). Kaj pa ta? — to pač ni — Lovrè —? Tujec je, popotnik morda; prašati moram, kaj li hoče: — Dober dan vam, mož, ako se sme tako reči, dober dan!

Ljubomir (izpremenivši glas). Dober dan, sosedá!

Zora. Kdo pa — od kod — in kaj — želite?

Ljubomir. Popotnik, blaga žena, hoje truden, želi si odpočiti na tej klopi tu; to je, ako dovolite.

Zora. Če dovolim? Bog pomagaj! saj smo ljudje! kolikor drago in tudi lačni bodete, ne? ali vam morem s čim postreči? Kar recite!

Ljubomir (za se). Ubij te grom, Ljubomir! ti si slepec! (Glasno.) Hvalo Vam, blaga sosedá, lačen ne, pač pa — žejen; kozarec hladne vode, ako smem prositi.

Zora. Z vodo ne postrezamo mi popotnikom. Izvolite kozarec mleka, prav dobro mleko imamo, in kos domačega kruha — da? Koj bodem tu! (Odteče v koč.)

V.

Ljubomir sam.

(Udari se ob čelo.) Ti si butec! — ti si malovrednež! Kako bom prestal to izkušnjo? Kri mi sili v lice — o táko srce! táko ženo imeti, pa bežati od njé — tavati po svetu! brez doma, brez miru! — Nje se naveličati! O to je pač resnica: dokler imamo vsega dovolj, ne poznamo oskodnosti! To je resnica, gola resnica! Zdaj gre! — nekaj trenutkov še uzdržati se moram, dolgo pa ne, dolgo ne.

VI.

Prejšnji in Zora.

Zora. (Nesoč kozarec mleka.) Tako; Bog vam blagoslovi! — Od daleč prihajate, je li?

Ljubomir. Od daleč.

Zora. In huda so pota po svetu, je li?

Ljubomir. Huda, huda.

Zora. Ob tej vročini.

Ljubomir. Hm.

Zora. Vračate se domu, je li?

Ljubomir. Resnico govorite, domu.

Zora. Daleč pač bodete še imeli. Ste li že dolgo z doma? Oprostite, da tolikanj izprašujem, ali — ženske smo radovedne stvari.

Ljubomir. Ljuba je radovednost žene onemu, ki jo ima in jo — ljubi.

Zora. Vi pač nimate žene več — nimate dece?

Ljubomir. Bog nebeški ve, da še, še jo imam.

Zora. Tudi déco?

Ljubomir. Tudi.

Zora. O stókrat srečni bodo, bodete — kadar, — hotela sem reči, kadar dospete domu!

Ljubomir. In vi, blaga sosedá, vi niste — srečni?

Zora. (Utrne skrivaj solzo.) Človek mora biti — hvaležen s tem, kar mu pošlje Bog.

Ljubomir. Ne umem vas.

Zora. Bolje tako.

Ljubomir. O ne, ne! govorite, vas teži skrivna bol, vi trpite skrivaj, vi — niste srečni!

Zora. Vsem ljudem ni sreče dar življenje.

Ljubomir. Brez ovinkov — vaš mož —?

Zora. Moj mož —

Ljubomir. Umrl?

Zora. Da ali ne, kaj vem! Ali čemu to izprašujete? Čemu li obnavljate rane, ki tako že krvavé zadosti!

Ljubomir. O razumem Vas, blaga žena! Mož vaš postal vam je nezvest, ostavil vas in šel po svetu — Bog ve kam! Ali ni tako?

Zora. Za Boga! vi to veste? vam je znano —?

Ljubomir. Berem vam z lica.

Zora. Dobro ste brali. Oh, res je, res. Zapustil je nas sirote, šel po tujem svetu, Bog ve kam, Bog ve zakaj? Kaj vem — sedem let je temu —

Ljubomir. (Molklo.) Da, sedem let.

Zora. Devet let, kar sva skupaj. Dve leti sva živelá tako kakor golobiči na vejici, zložno, zadovoljno, vsega sva imela dovolj. On je bil priden, dober mož, oh najboljši, kar jih je štela vas — tedaj in bila sem srečna, oh tako srečna! Ali — hipoma prošine ga nekaj — sama ne vem kaj in naveličal se me je — naveličal nas vseh —

Ljubomir. Naveličal? Tudi dece svoje?

Zora. Tudi. Dvoje sva imela. Starejšemu bode sedaj devet let, čvrst dečak že, in mlajšemu, Slavici, je ósmem; ljubeznjivo dekletce bode.

Ljubomir. Grozovitež! In vi ste mu — oprostili?

Zora. Kaj hočem? Kako bi mu ne oprostila? Saj sem si v svesti, da v meni ni našel krivde svojemu dejanju — Bog mu tudi oprosti!

Ljubomir. O nikdar! Vi mu ne morete — vi mu ne smete oprostiti! tako dejanje, vneboupijoče dejanje! tako srce, taka blagost — in tavati po svetu kakor žival brezumna! ostaviti tiho, srečno domačnost in tavati po svetu brez doma, — brez — o vi mu — niste oprostili!

Zora. Iz srca. Ženi pristoji oproščenje in oprostiti možu, ki ga ljubimo — je tako lepo!

Ljubomir. Takemu možu —

Zora. Vsi moški so jednaki —

Ljubomir. Nikdar! — Ljubomir ni tak.

Zora. Kaj pravite? Ljubomir — —

Ljubomir. Ni tak, ní tak! On se kesa svojega dejanja, on hrepeni po domu, on ljubi —

Zora. Mislite —?

Ljubomir. A — se sramuje, boji domu —

Zora. O nikdar! sramovati se, bati se! čemu? ali mu ni odprta kočá, ko nekđaj, ako bi prišel? odprto to naročje, ki trepeče ga vzprijeti, ako bi se vrnil —

Ljubomir. Ali je? Je li to?

Zora (s pouzdignjenima rokama). O Večni! ti vidiš moje srce in veš, da ga ljubim, ljubim do smrti!

Ljubomir (plane k njej in pade pred njo na kolena). Ako je pa tako — Zora! poglej in uveri se — Ljubomir ni tak ko drugi! (Sname klobuk in si odtrže brado, namesto katere se pokaže lep obrat obraz).

Zora. Moj Bog! — Ljubomir! Ti! ti!

Ljubomir. Jaz, Zora, jaz tvoj mož, ki te prosi oproščenja na kolenih.

Zora (ga dvigne kviškvu ter krepko objemlje in poljublja mej solzami). Ali je mogoče?! Moj Ljubomir! Ali je mogoče! O to — ni mogoče! Ljubomir!

Ljubomir. Da, ženka moja, tvoj Ljubomir, ki se ti skesan vrača iz tujine in te prosi drobtinico, o le drobtinico tvoje ljubezni še.

Zora (zopet objemša ga). Ne, vso, vso! in stokrat večjo. O nebesa! držite me, da mi ne počí veselja srce! Ali povej mi, ljubi, kodí si hodil tako dolgo? tako dolgo! kaj si počel?

Ljubomir. Na kratko ti povem, Zora. Po tisti nesrečni uri —

Zora (zatisnivša mu usta). O — tako ne pričenjaj, Ljubomir! saj je zopet vse pozabljeno . . .

Ljubomir. Pozabljeno? O to srce ne pozabi, koliko je pretrpelo od onega trenutka, ko me je, kaj vem, sam peklenščak gnal od doma — ki mi je udihol črno mržnjo do vsega, kar more osrečavati moža na svetu — koliko je pretrpelo! — Ali — storjeno je bilo in komaj sem stopil na tuje, že se mi vrine kes, vroči kes o mojem početju. Toda bilo je prepozno — nazaj? Tega nisem mogel; sramoval sem se in tako sem bežal dalje in dalje, brez miru, kakor Kajn, ki je ubil brata svojega. Tako je potekalo leto za letom, ali želja, vroča želja po domu, vzbudi se mi z vso silo. Ako si mož, ne! ako si — oče svoje dece, vrni se! vrni se! klicalo je glasneje in glasneje srce. Več me ni držalo nič — ljubezen do tebe, ljubezen do svojih otrok gnala me je, kakor bi imel bil peroti na nogah; da, besnil sem, kakor vihar in ne miroval prej, da sem dospel zopet domu. In ti, Zora?

Zora. Oh, kaj bi ti tudi pravila! Morala bi še iti beračit besede, da ti dopovem, kar sem pretrpela ves čas — sedmih let. O Ljubomir! ako bi te bili zagnoli v črno zemljo, od koder ni vrnitve več, — veruj, veruj mi, to srce zaječalo bilo bi jedenkrat strašno in britko, ali potem umolknilo, kakor umolkne dete, trudno joka — tako pa: vedeti, da živiš, živiš Bog ve kje, Bog ve, — o oprostí mi, Ljubomir, ako kaj takega slišiš iz njihovih ust! saj nisem nikoli dvojila o tvoji ljubezni, dokler ni prišlo tako, ali žensko srce — —

Ljubomir (jej zatisne usta s poljubom). O molči, molči! ne zini, ne zini! Vem, kaj hočeš povedati!

Zora (ga nekaj hipov gleda z nepopisljivo ljubkostjo, potem se mu oklene vratu in se zvonko zasméje). Ha, ha,

ha, ha! — Toda poglej, Ljubomir, poglej vender, kako sem ti gospodarila, dokler si bil od doma, poglej in reci, ako ti je všeč.

Ljubomir. O to pa — to in veš, kar zdeti se mi hočeš, da sem odveč; gospodarja tebi — ni potreba.

Zora. Ha, ha! veš, to je tako. Dasi mi je ko nečno izginil slednji up, da se mi kdaj povrneš, ali tvoj duh, nevidna navzočnost tvoja nadzorovala je vsa moja početja, povsodi in vedno zdelo se mi je, tvoje oko počiva na moji roki, ti vidiš, ti veš za sleherni migljaj in pod tem blagoslovom rodila se je pohvala, ako mi je — daš.

Ljubomir. O tisočkrat sem ti zahvalen, blaga ženka! O take žene, da bi — vse bile! Toda, kje sta otroka? lej, o njima nisva še zinila besedice!

Zora. Ne boj se, skoro bodeta tu. O to bo veselje, veselje! Lej, ali ni ondi — dečak? Kaj je neki, tako mi beži — morda mu je krava — gnal je na pašo —

Ljubomir. Bogoljub! — je že! (Hoče mu hiteti naproti, a v tistem trenutku prihrope dečak jokaje).

VII.

Prejšnja in Bogoljub.

Bogoljub. (S palico.) Joj, joj! mati, krava, krava je ušla, zbežljala je —

Ljubomir. Pusti kravo, naj bežlja! pa sem na srce moje, pristrčno dete! (Hoče ga objeti).

Bogoljub (se plah umakne).

Ljubomir. Kako, Bogoljub? ti me ne poznaš več?

Zora. Bogoljub! poglej nu, kdo je, ki se mu odmičeš.

Bogoljub (gleda Ljubomira nekaj časa debelo, potem mu plane se silo okolo vratu). Oče! oče so! Ali ste res vi? oče, ljubi oče!

Ljubomir. Kako pa, ljubček moj! o! kako pa?

Bogoljub. Dolgo vas ni bilo, oče; glejte, glejte! Slavica tudi gre! Slavica! Slavica! oče so, oče! teci mu! (Hiti jej naproti, potem priteče ž njo nazaj, oba se okleneta očeta).

Ljubomir (v solzah). Še ti sem, golobče sladki, še ti! O kako dolgo vas nisem videl in zdaj je zopet vse dobro, vse pri starem!

(Vsi se objemo; v tem se začuje muk krave izza odra in čez kratko prikaže se renčea kravja glava izza kulise).

Bogoljub (plane k njej in jo objame). O mati! oča! kravica je zopet doma!

Zora. Pa res, Ljubomir! in tega ne veš še: telička imamo!

Slavica. Lepega telička, oče!

Ljubomir. Zdaj pa le vsi okrog mene, da se spet razveselimo, in današnji dan bodi nam vesel praznik.

(Zagrinjalo pade.)

Ivan Fajdiga.

Naše slike.

Knin.

Dalmacija je jako zanimljiva dežela. Žal, da je doslej še tako malo poznana; žal! da je nikakeršna železna cesta ne veže z ostalim kopnim svetom in da je zarad tega tako osamela in teško dohodna. Ko bi tega ne bilo, uverjeni smo, da bi turisti začeli hoditi tudi vanjo. Vsaj bi našli tam mnogo, jako mnogo zanimljivih stvari, kakeršnih ni drugod.

Nekoliko smo o naravnih krasotah Dalmacije že govorili; a opozarjali smo doslej glavno na otoke in pobrežne kraje. Danes pa čitateljem našim predočujemo znameniti, starodavni grad Knin iz notranjega dalmatinskega ozemlja. Tam, kjer počasna Krka zapušča obširno planjavo — Kninsko polje imenovano — in se izliva v skalovito svojo, z visokimi in strmimi pečinami obkroženo strugo, stoji na smelo kvišku kipeči pečini ob levi strani reke mogočen grad. Zgodovina njegova sega v davno minolost. Sezidali so ga Rimljani ter ga nazvali Tinnium. Ko so potem v sedmem stoletji v svojo sedanjo domovino došli Hrvati, pridobili Dalmacijo, določili so kninski grad za sedež dalmatinske župe hrvaške knež-

vine. Največjo slavo dosegel je Knin leta 1087. Tedaj je hrvaški kralj Zvonimir sklical vanj narodni sabor. Pozneje so se okolo kninskega gradu in zanj vršile ljute bitke. Hrvati, Turki in Benečanje borili so se za njega posest. Prvim uzeli so ga Turki po hudih bojih leta 1522. Gospodovali so v njem do leta 1647., ko jim ga je odvezel beneški general Foscolo. Leta 1650. pridobili so si ga Turki zopet nazaj, a že leta 1687. izgnali so jih Benečani pod poveljništvom Cornarjevim za vselej iz njega. Benečanje pridržali so ga, dokler niso primorani bili po zatonu svoje slave in moči odstopiti cele Dalmacije. — Sedaj je na kninskem gradu mala avstrijska posadka.

Pod gradom ravno tik vzožja pečine, na kateri stoji, razprostira se mesto Knin z nekaj čez 1000 prebivalcev, z večine pravoslavnih. Pečajo se Kninci malone izključno s trgovino, katera je ondu zaradi bližine Bosne jako živa.

Okolica kninska je lepa in spada med najrodovitnejše v notranji Dalmaciji. — T.

Matejkova slika na Velegradu.

Zadnji številki lanskega letnika naznanili smo, da je slavni poljski slikar Jan Matejko podaril velegrajski cerkvi krasno sliko sv. Cirila in Metoda in da je to sliko posebno poljsko odposlanstvo v slavnostnem sprevedu prineslo na grob sv. Metoda.

Upamo torej, da čestitim čitateljem ustrezemo, ako danes priobčujemo reprodukcijo te znamenite slike. — T.

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

Družba sv. Cirila in Metoda imela je, kakor že omenjeno v zadnji številki, dne 5. t. m. svoj prvi občni zbor, katerega se je udeležilo mnogo podružničnih zastopnikov iz vseh slovenskih pokrajin. Zboru je predsedoval naš prvoboritelj g. Luka Svetec jako izborno, prvi poprijel za besedo in pozdravil navzočne gospode, omenivši, da je naša družba prisiljena samoobramba, samo za to, da skrbi za šole, v katerih se bode slovenski otrok tam, kjer ga zatira nemški šulferajn, odgajal v svojem materinem jeziku, da se s tem ohrani Slovenec in slovenski narodnosti. Prof. T. Zupan je poročil o uspehih dozdanjega odborovega delovanja, nato so še govorili gg.: Viktor Dolenc, mejni grof Obizzi, Gregor Einspieler, Veršec, Čiček, A. Lapajne, Buić, Ivan Hribar, J. Dečko, kateri gospodje so nasvetovali marsikaj dobrega, kako naj bi društvo ukrenilo svoje delovanje. Toda ker smo tudi mi zadnjič pisali o družbi, opuščamo zarad tesnega prostora podrobnosti in naj omenimo vsaj to, kak odbor si je izvolilo društvo. Za predsednika je bil izvoljen g. prof. T. Zupan, za odbornike: Gregor Einspieler, dr. vitez Bleiweis, Iv. Hribar, Močnik, Iv. Murnik, L. Svetec, dr. Iv. Tavčar, dr. J. Vošnjak, Jos. Žičkar, A. Žlogar in Zumer; za nadzornike: Anton Knez, dr. Kulavic, dr. Papež, Fr. Ravnikar in Zagorjan; za razsodnike: dr. Moše, dr. Munda, Ljud. Ravnikar in dr. J. Zupanec. — Slovenci! Delajmo in Bog naj blagoslovi delovanje naše Družbe sv. Cirila in Metoda!

O poludne je bil banket v steklenem salonu ljubljanske čitalnice. Na tem banketu smo slišali mnogo izvrstnih govorov, od katerih naj omenimo samo napitnico Hribarjevo g. J. Vrhovniku, kapelanu v Dobu, temu vrlému domoljubu, kateri je prvi izpodbudil Slovence, da so si osnovali Družbo sv. Cirila in Metoda, in napitnico vladiki J. J. Strossmayerju. Obe napitnici je društvo burno odobraval. Sam vladika Strossmayer se je na pozdravu iz bele Ljubljane zahvalil predsedniku Družbe sv. Cirila in Metoda z naslednjim pismom:

Velecienjeni gospodine!

OVaj čas primio sam Vašu brzjavku te prijeto nego sutra podjem na put, hitim evo, da Vam se zahvalim. Vrlo me veseli, da braća Slovenci toli lepim načinom proslavljaju uspomenu slavenskih apostola ss. Cirila i Metoda; a još više me raduje, što dragoj braći Slovincem mogu poručiti, da naš rad v pogledu sjedinjenja svih Slovena u jednoj crkvi Kristovoj nalazi odziva i u najučelnijih krugovih ruskih.

Liepo Vas, vecienjeni gospodine, molim, da izvolite primiti kako sami najvruciju moju hvalu na prijateljskom današnjem pozdravu, tako tu hvalu i svim Vašim podružnicam i svim vriednim članovom izporučite.

Sa odličnim poštovanjem

Vaš brat i prijatelj
Strossmayer, s. r.,
biskup.

U Djakovu na sv. Cirila in Metoda 1886.

„Trubarjev večer“. — Da bi se spomin tristoletnice smrti našega književnega začetnika, Primoža Trubarja, proslavil kolikor toliko dostojno, priredilo je „Slovensko pisateljsko društvo“ dne 3. julija t. l. „Trubarjev večer“. Ta slavnost spada k onim, katere so osnovane v oskih mejah, saj glede Trubarja še danes ni bilo drugače mogoče, in vendar so tem bolj iskrene.

Udeležence je pozdravil predsednik g. dr. J. Vošnjak, a g. prof. Fr. Levček nam je narisal življenje in delovanje Trubarjevo v jako lepih črtah. V ostalem omeniti nam je tudi, da si je občno hvalo pridobila s svojim krasnim petjem gospa A. Svetkova in gospica M. Svetkova s svojim lepim govorom. — Zanimalo bode morda tudi čestite čitatelje, kako se je „Zgodnja Danica“ spominjala Trubarjeve slavnosti. Našemu književnemu začetniku posvetila je to le pesem:

Trubarovanje.

Trubarja so preslavljali,
S pisateljstvom umivali;
Je li umit zdaj prav lepo?
Kaj ti praviš, Hren, na to?

Spominska plošča dr. Jakobu Zupanu. — Dne 11. julija odkrilo je Slovensko podporno pisateljsko društvo s pomočjo brdskih, lukoviških in prevojskih rodoljubov spominsko ploščo na rojstvenem domu pesnika, učenjaka in pisatelja slovenskega dr. Jakoba Zupana.

Plošča, delo kamenarskega mojstra V. Čamernika, ima ta le napis:

V tej hiši je bil porojen 4. julija 1785. leta

Dr. Jakob Zupan,

pesnik in pisatelj slovenski.

Umril je v Celovcu 6. februarja 1852. leta.

Postavilo „Slovensko pisateljsko društvo 1886.“

Slavnost rečenega dne je bila krasna. Udeležilo se je iz Ljubljane in iz bližnjih krajev mnogo rodoljubov, a izmed društev: „Ljublj. Sokol“, „Slavec“, „Lira“ iz Kamnika in „Bralno društvo“ iz Dola.

Slavnostni govor, ki ga bo priobčil „Slovenski Narod“, imel je ravnatelj kranjskega gimnazija, g. Fr. Wiesthaler.

Gospod Fran Gerbic, profesor na levovskem konservatoriji, pride skoro v Ljubljano, kjer se bode za stalno naselil. Poklican namreč semkaj od treh narodnih društev: Glasbene Matice, Čitalnice in Dramatskega društva, učil bode g. Grbic peti pevce rečenih društev, čemur se radujemo tembolj, ker upamo in želimo, da bi se g. Gerbicu posrečilo združiti pevske moči, ker vendar vsak vidi, da je samo z tuzajemnim delovanjem moči doseči stalnih uspehov in pospeševati nekamo zamrlo naše narodno društveno življenje. V to ime Bog in sreča!

Pouk v dramatski šoli. Gosp. J. Borštnik, kateri se je po jednoletnem šolanju vrnil z dunajskega konservatorija, jel bode začetkom meseca avgusta t. l. učiti slovenske igralce in igralke v naši doslej zanemarnjeni dramatski šoli. Tako upamo, da nam bode mladi umetnik, izobražen v dramatici teoretično in praktično, osnoval dramatsko šolo, katera nam bode odgojevala naše darovite rojake, a ti pa nam bodo utemeljili stalno slovensko gledališče v beli Ljubljani, ako bomo sami hoteli, t. j. ako bomo materijalno bolj podpirali naše „Dramatsko društvo“. Vedimo, da brez gmotne podpore ne more napredovati nobeno podjetje, najmanj pa Dramatsko društvo. Tu je treba požrtvovalnosti in zopet požrtvovalnosti, katero pričakujemo od rojakov. Opozarjamo tedaj vse prijatelje slovenske Talije, naj se upisujejo v Dramatsko društvo, a mlade Slovence in Slovenke pa vabimo, naj pristopajo v dramatsko šolo.

Nove knjige. Slovanskima blagovestnikoma za vezilo poklanja letos osemindvajsetorica slovenskih duhovnikov prekrasno knjigo: Zbornik cerkvenih govorov na slavo ss. Cirila in Metoda. Zbral in na svetlo dal Anton Žlogar, kapelan pri mestni fari sv. Jakoba v Ljubljani. Z dovoljenjem velečastitega knezoškofijstva

Ljubljanskega. Čisti dohodek je namenjen Družbi sv. Cirila in Metoda. V Ljubljani 1886. Založil izdajatelj. — Tisek „Katoliške Tiskarne.“ Velika 8°. Str. XII + 236. Cena 1 gl. 60 kr. Na prodaj pri g. izdajatelji in v „Katoliški bukvarni“.

G. Žlogar je dal Slovincem knjigo, — in postavil je žrtvenik, na katerem plapola v vitkih, žarkih plamenih ljubezen do Boga, do sv. blagovestnikov Cirila in Metoda in do njihinega gojenca, do ubogega trpina: naroda slovenskega. Uzvišena čuvarja svetemu plamenu sta velmoža: Lev XIII., čegar znamenito okrožnico „Grande munus“ je razložil g. Žlogar v treh dovršenih govorih, nameščenih v „Zborniku“, in veliki naš Josip Juraj Strossmayer — gaslo njegovo: Vse za Boga in za domovino! gaslo je Žlogarjevi knjigi od oduševljeno pisane uvoda g. izdajatelja pa tja do poslednje homiletiške razprave Fekonjeve: „O ljubezni do domovine“, završujoče niz naučeno cerkvenonarodnih govorov z do nebesim usklikom: „Bog in Slovani!“ „Slovenskim duhovnikom nam je uprav ista naloga, ki sta jo med slovanskimi pradedi uzorno izvrševala blagovestnika naša, ss. Ciril in Metod. Bila sta glasnika besede božje v slovenskem jeziku. I nam je oznanjati ista veličja božja v istem jeziku,“ piše g. izdajatelj, uvajajoč nas v knjigo svojo. Da krasen, diven jezik oznanja se danes z naših propovednic. Pred menoj sta dve rokopisni propovedi, jedna iz l. 1779, druga dve leti mlajša. Kakšen jezik srši iz njiju! Mrtev, zakopan je bil še tedaj Ciril-Metodov zaklad — staroslovenščina. Niso ga še dvignili Dobrovsky, Kopitar, Miklošič. Po spisih slovenskih strašile so slovniške prikazni Marko Pohlino. Ubogi narod slovenski! v kakšnem jeziku so ti ucepljali pred sto leti s propovednice resnice krščanske. Odpri pa danes najnovejšo knjigo našo, Žlogarjev „Zbornik“, pa se čudi jeziku, jeziku slovenskemu, prerodivšemu se tekom poslednjih trideset let na podlagi Ciril-Metodove staroslovenščine in živega narodovega govora, kako se zdaj silovito in mogočno, zdaj mehko in legotno usipa z najsvetejšega mesta pobožni množici v srca. „Zbornik“ se ponša s krasnim jezikom. Samo tam pa tam se opaža kaka hiba.

Blažene propovednice naše! Trdnjave ste zatiranemu Slovenstvu. Kadar umolknejo glasovi slovenski pod vašimi krovi, tedaj vemo, da se je razprostrla nemška tema okrog naših poprej slovenskih, zdaj pa s tujstvom oskrunjenih svetišč, tedaj vemo, da je zopet jedna fara za vselej izgubljena Slovenstvu. Kako uneto pa se nam širi srce, kadar čujemo z vas naučeno govor v duhu slovenskih blagovestnikov delujočega duhovnika, izpodbujajočega nas: „Ali ne bomo ljubili in čislali svojega materinega jezika? In ta jezik se imenuje slovenski, starodavno, častitljivo ime, ki je bilo znano že pred tisoč leti. Da so bili tudi Kranjci pozabili, kako se imenuje njih jezik, tega krivi niso sami, to so storile žalostne razmere, ko so hoteli nasprotniki potujčiti ves narod, zatreti naš jezik. A previdnost božja sklenila je drugače; ona hoče, da živimo še dalje kot slovanski narod. Zato se pa moramo potezati za pravice slovenskega jezika, da dobi veljavo v vsem javnem življenju. Kdor se temu ustavlja, kdor tega noče spoznati, ta se pregrešuje zoper naš narod.“ (Zbornik str. 52, 53.)

Drugi govornik opozarja na nedostatek slovanskih imen, opominjajoč: „Roditelji slovenski naj bi svojim otrokom pri krstu in pri birmi dajali imena ss. Cirila in Metoda, in to kakor dečkom tako pač tudi deklicam; saj imamo n. pr. poleg Jožefa, Alojzija — tudi Jozefo, Alojzijo itd. . . Slovinci kakor splošno tako tudi v tej reči posnemamo rajši in bolj ljubimo tuje nego domače. Kaka čudna imena se tu in tam nahajajo med našim ljudstvom, n. pr. Albin, Engelbert . . . Amalija, Bibijana, Krescencija . . . Za Boga! Saj so vendar tudi slovenski rojaki in rojakinje v nebesih, sv. Mohor, sv. Hema i. dr., pa toliko svetnikov in svetnic ostalih Slo-

vanov, bratov in sester naših, kakor češka Venceslav in Ludmila, poljska Stanislav in Jadviga, ruski Vladimir in Olga, srbska Sava in Anđjelina itd. . . . Zatorej Slovenci, Slovenke! izbirajte svojim sinkom in hčerkam domače, slovenske priprošnjike in priprošnjice, da tudi tako „njihovo ime živi od roda do roda“ (Zbornik str. 103.)

Tretji nas unema za lepo slovensko petje, trdeč: „Isto, kar sem rekel o slovenski govoricí, velja o naših lepíh narodnih in slovenskih pesnih, ktere so naša čast in naš ponos. Ko sem nekoliko let bival v Nemcih, rekel mi je večkrat ta ali oni, da baš zaradi prelepih naših pesen naučil se je slovenskega jezika. Te naše slovenske pesni so pokojnemu krškemu škofu Wierju, Nemcu po rodu, tako bile všeč, da je o neki priliki rekel, slišavši pri sv. maši Riharjeve slovenske pesni: „Prosim vas, učite svoje rojake po Koroškem teh slovenskih Riharjevih pesen; te so pri sv. maši vse kaj drugega nego latinski: „Kyrie eleison“ ali naš nemški: Wir werfen itd.“ Zbog lepote slovenskih pesen ukazal je naš sosednji tržaški škof, da se ne smejo nikjer, kamor pridejo po deželi birmovat, pri njih sv. maši druge pesni peti nego: „Pred stolom tvoje milosti“ in druge slovenske. Čemu pa bi se človek drugače pačil in zviral, kakor mu je Bog jezik ustvaril? Saj so celo papeži že za Ciril-Methodove dobe naš jezik potrdili za vsó službo božjo. Gotovo ne bi bilo sedanjemu času na čast, da bi ga mi imeli za pastrika, izpodrivaje ga raz kore, kjer mu gre po božji in papeževi pravici prvo in najčastnejše mesto. . . . Slovenci smo in ostanemo, v slovenskem jeziku se veselimo, v njem govorimo, v njem čestimo in hvalimo Boga!“ (Zbornik str. 125, 126.)

Mari niso to zlati nauki? Žlogarjev „Zbornik“ je krasen svedok rodoljubnosti slovenskega duhovenstva; zajedno pa tudi slika celokupnosti slovenske. Vse pokrajine — izimši jedino Beneško — zastopane so tu. Iz ponemčenega Celovca in z obal Jadranskega morja, iz ponosne Goriške, od tam, kjer zagraja „Slovenski jez“ italijansko povodenj, in iz slovenske Štajarske, s krševitepa Krasa in iz vinorodne Dolenjske, iz bele Ljubljane in z bregov ob Muri in Rabi, iz nekdanje Koceljeve dežele, poslali so slovenski govorniki nabožnonarodnega netiva na Žlogarjev žrtvenik, v dični „Zbornik“ njegov. Prav posebno nas veseli, da so se tega podjetja udeležili tudi ogrski Slovenci z dvema doneskoma, pisanima v krasni prekmurščini.

Kaj naj rečemo ob obliki? Lepše oprave ni mogla dati „Zborniku“ „Katoliška Tiskarna“. Papir, tisek vse je ugledno. A poleg tega je znani ljubljanski knjigovez, g. Fr. Dežman, priredil za „Zbornik“ krasne platnice, prevlečene s pravim angleškim platnom v različnih bojah in okrašene z zlatim in črnim tiskom; veljajo z vezanjem vred po 70 kr., na kar opozarjamo čestite čitatelje, priporočajoč jim še posebe rečeno knjigoveznico.

Zatiralci naši nas psujo češ, da smo Cirilovci, Metodovci. Bodimo ponosni na to psovko! Čestimo sv. brata! Kupujmo knjigo, velelepi Žlogarjev „Zbornik“, braneč pod praprom Ciril-Methodovim najsvetejše svetinjé svoje.

Slovanović.

„Osemstoletnica v Šentvidu nad Ljubljano od 17. septembra do 30. oktobra. Ponatis iz „Zgodnje Danice“. V Ljubljani. Natiskali J. Blasnikovi nasledniki. 1886.“ M. 8° Str. 8. XXI+28. V prvem delu, od I—XXI strani, je spis: Spomenica na osemstoletnico šentviške fare nad Ljubljano 1885., v drugem pa od 1—28 str.: Spomenica na osemstoletnico fare St. vidske nad Ljubljano. Nekateri zgodovinski posnetki. 1085—1885. Sestavil Šentvidčan (Ivan Zan.)

— Prekrasno knjižico z ličnimi slikami je založila „Narodna Šola“ v Ljubljani; naslov ji je: Prizori iz otroškega življenja. Spisal Anton Funtek. 1886. Založila „Narodna šola v Ljubljani“ Tiskal Matej Grubauer v Linci! Ta knjižica z dvanajstimi podobami bode jako dobro došla naši ukaželjni in nežni mladini, po-

sebno pa še zato, ker znani pesnik, gospod Anton Funtek, tolmači dvanajst podob s prelepimi pesmicami.

Podjetni g. J. Giontini je ravnokar založil in izdal naslednje štiri knjižice, namreč: „Močni baron Ravbar. Povest iz slovenske zgodovine. Sestavil D. . . Ljubljana. 1886. Str. 16.“ „Kakeršno delo, tako plačilo. Nemški spisal Maks Kümmel. Prosto predelal Ig. Hladnik. Str. od 17—98. — 2. „Cesar in tesar ali saardamska ladjedelnica. Zgodovinska pripovedka. Poslovenil H. Podkrajšek.“ Str. 73. — 3. „Jaromil. Češka narodna pravljica. Poslovenil H. Podkrajšek. 1886.“ Str. 43. — 4. „Učenke v petih delih sveta. Spisala Elizabeta Berthet. Prevel Anton Sušnik. (Francoska akademija odlikovala je to delo s cenó „Monthyon“ 10.000 frankov). 1886.“ Str. 75. — Vse te knjige dobivajo se pri g. J. Giontini in so kaj primerno berilo naši nežni mladini.

„Ljudske knjižnice“ 8., 9. in 10. zvezek prinašajo nadaljevanje povesti: „Gozdovnik“.

— V Dolenčevi tiskarni v Trstu izšel je te dni drugi zvezek indijske Taliže, ki obsega „Málaviko“, lepo glediščno igro Kálidásovo. Na slovenski jezik preložil dr. K. Glaser. Malaviko so predstavljali letos v Draždanih z velikim uspehom. Tako je končan II. del, III. in IV. izideta v hrvaškem jeziku. Cena II. zvezku (kakor I.) 30 kr., s poštnino vred po 35 kr.

— „Kres“, poučen in znanstven list. Zvezek 2. ima raznovrstno in zanimljivo gradivo. List je vreden, da ga Slovenci izdatno podpirajo. Velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr.

Poziv pisateljem slovenskim. „Pisateljsko podporno društvo v Ljubljani“ razposlalo je te dni vsem pisateljem slovenskim naslednji poziv:

V Ljubljani dné 1. julija 1886.

Blagorodni gospod!

Podpisani odbor „Pisateljskega podpornega društva v Ljubljani“, katero ima v prvi vrsti namen, pisatelje slovenske podpirati z novčno pomočjo, a vrhu tega tudi pospeševati literarno delavnost slovensko, sklenil je v zadnji seji svoji, bodočo zimo dati na svetlo „Leposlovni zabavnik“. S to knjigo želi podpisani odbor z uzajemno pomočjo slovenskih pisateljev domovini na žrtvenik položiti lepo zbirko dovršenih spisov leposlovne vsebine ter tako izdatno pomnožiti in krepko poživiti tisti del književnosti naše, ki ima največ upliva na najširje kroge razumništva slovenskega. Vrhu tega je „Leposlovnemu zabavniku“ še drug namen. Prihodnje leto bode prečestiti starina pisateljev slovenskih, za razvoj znanstvene in leposlovne literature naše prezasluzni Davorin Trstenjak praznoval petdesetletnico v mnogih ozirih toli plodovitega književnega delovanja svojega. Njemu, ki je naše društvo vzbudil v življenje, hočemo pokloniti „Leposlovni zabavnik“ ter mu tako pokazati, kako je napredovala beletristika slovenska v zadnjih petdesetih letih. Ker tudi Vi, blagorodni gospod, v literaturi naši zavzimate odlično mesto, obrača se podpisani odbor do Vas s prijazno prošnjo, blagoizvolite poslati v „Leposlovni zabavnik“ donesek Svojega izbornega peresa in pripomorite nam izdati knjigo, dostojno svojega plemenitega namena. V „Leposlovni zabavnik“ se sprejemajo samó spisi beletristične vsebine, n. pr. pesmi, kratke povesti in novele, potopisi, črtice iz književne in kulturne zgodovine in prirodoznanstva, životopisni spomini o zaslužnih pesnikih in pisateljih slovenskih i. t. d. Rokopisi, ki naj ne bodo preobširni, pošiljajo naj se blagovoljno podpisnemu odboru, oziroma načelniku njegovemu, g. dr. Vošnjaku v Ljubljano. Nadejé se, da ustrežete prijazni prošnji naši, priporoča se Vam, blagorodni gospod, z odličnim spoštovanjem

Odbor „Pisateljskega podpornega društva“:

Dr. Jos. Vošnjak, Fr. Levec, Anton Raič, Vaso Petričič, Ivan Hribar, Ivan Tomšič, Ivan Verhovec.

Ostali slovanski svet.

Hrvaško gledališčno društvo ima hvalevredno navado, da potuje o počitnicah po vseh večjih mestih Hrvaške in Slavonije ter prireja gledališčne predstave. Posebno Varaždin in Osek, kateri mesti imate lepi gledališči, obiskuje večkrat hrvaška operna in dramska družba iz Zagreba.

Letos je dramska družba pod vodstvom svojega izvrstnega ravnatelja in redatelja, Mandrovića, obiskala tudi Djakovo ter je tam v prostorni dvorani vladiške „velike gostione“ priredila dve predstavi. Inicijativo povabilu dal je vladika Strossmayer, kateri z jednako ljubeznijo, jednakim oduševljenjem in jednako požrtvovalnostjo podpira vse lepe umetnosti, po katerih se njegova domovina more popeti do jednake stopinje kot drugi omikani narodi. Obe predstavi ste, kakor pišo hrvaški listi, zadovoljili in naudušili mnogoštevilno zbrano občinstvo.

Daj Bog! da bi tudi našemu Dramatskemu društvu, katero je dobilo letos večšega in delavnega voditelja, skoro mogoče bilo, uspešno prirediti gostovanja po slovenskih mestih. Kako neizmerno veliko moglo bi s tem koristiti sveti narodni stvari!

„Rossija sobirajetsja“. — Ta izrek slavnega ruskega diplomata postal je že nekako tako slaven, kot znani izrek Cavourjev: „Italia farà da se“. — Po nesrečni krimski vojni, v kateri je vsa Evropa nekako instinktivno ustala proti probujajočemu se slovanskemu velikanu, bila je dolgo časa skrb vseh ruskih državnikov obrnena v to, da se Rusija v notranjem konsoliduje in preobrazi. „Rossija sobiralas“.

Vidi pa se vsak dan bolj, „čto ona teper sobralas“. Prvo znamenje zbiranja je bilo letos carsko povelje črnomorskemu brodograditelju, drugo nagovor moskovskega župana, tretje, in v svojih nasledkih zelo imenitno, pa se oznanja ravno sedaj. Rusija je namreč javila velevlastim s posebno okrožnico, da odslej pristanišča in mesta Batum ob črnomorskih obalah ne zmatra več za svobodno, ali z drugimi besedami, da ga utelavlja popolnoma svojemu ozemlju.

Ni dvojbe, da je ta odločni in nepričakovani korak Rusije povsod jako neprijetno osupnil; a nijedna iz uprizoriteljic krimske vojne, nijedna od velevlasti, katere so takrat skušale izpodbiti „bronastemu velikanu glinaste noge“, — ni si upala temu ugovarjati. Še celo kramarski, skrajno sebični Albijon molči. — Dokaz, da je povsod prodrlo uverjenje, „čto Rossija sovšem sobralas“. In to v prid Slovanstva in njegovega svetovnega ugleda pozdravljamo z velikim veseljem.

Na ruskem Poljskem razmere glede posestva nepremičnin niso skoro nič boljše nego na Poznanjskem. Morebiti še celo žalostnejše. Po statističnih izkazih, katere je izdala te dni ruska vlada, je tam namreč polovica vseh zasebnih zemljišč lastnina nemških in avstrijskih Židov. Druga polovica pa tudi ni lastnina Poljakov, temveč se razdeljuje poleg njih še med domače Žide in ruske priseljence. Iz tega se vidi, da je plemstvo poljski narod res že skoro popolnoma upropastilo; vidi se pa tudi, kako nespametno je ravnala ruska vlada doslej, da je pustila naseljevati se v svoji državi židovskim pijavkam iz sosednjih držav.

„Oj le naprej, dokler je še vetra kaj“, mislijo si menda nemški državniki in zato besné neprestano proti onim Slovanom, katere je nesrečna usoda dejala pod okrilje pruskega orla ali bolje rekoč „skobca“. Mi smo

pred nedavnim javili o poljskih društvih na vratislavskem vseučilišči — teh društev sedaj ni več. Brez uzroka, brez utemeljenja razpustila jih je pruska vlada. Celotno akademski senat protestoval je proti temu samosilstvu, a vse zastonj; Slovanom na Nemškem ni pravice, za nje ne govore zakoni. — Pa bo že še tudi konec onega vetra, ki ladijo nemškega nasilstva tira po slovanskem morji. Namesto njega pa bode prišel vihar, v katerem se bode razbila na drobne kosce. In ta vihar ni več daleč. Politično ozračje je polno Nemcem pogubonosne elektrike.

Sramota za devetnajsto stoletje. — Mi, katerim je čudovita, nerazumljiva državna politika s silo potisnila v roke nemške knjige, beremo večkrat, da je nemški narod poklican širiti omiko proti ishodu. Naši predniki so tem frazom nemške bahatosti morebiti še verjeli; mi, ki sodimo po zdanjih okolnostih, postali smo seveda drugačnega mnenja. Prvi zahtev vsakega prosvetnega naroda je namreč — tolerantnost. Ž njo si bode pridobil sočustvo, ž njo si zagotovil spoštovanje: dve stvari, od katerih je pred vsem odvisno uspešno njegovo prosvetno poslanstvo.

Tega pa pri Nemcih iščemo zastonj. Surovost, kakeršna jim je bila za Tacita, razodeva se še danes v vsem njihovem početju. Nasledek te prirojene surovosti pa je netolerantnost. Vsak dan imamo o njej dovolj dokazov; od pouličnega pobalina celjskega ali graškega do tro-lasega narodnega svetnika nemškega opazujemo jo.

V novejšem času pokazala se je zopet v pravem svitu pod pokroviteljstvom — pruske države. Načelnik pruskih poštnih in brzojavnih uradov, Stephan, razglasil je namreč v „Reichs- und Staatsanzeigerji“, da so brzojavke v kateremkoli slovanskem jeziku na Pruskem prepovedane. —

Slovanov pač zaradi tega ne bode konec; pač pa bode konec njihove potrpežljivosti in njihove dobrosrčnosti. Kedar pride neizogibni dan plačila, tedaj bodo pa brezobzirni, prosveto devetnajstega stoletja sramoteči Nemci imeli pred seboj tem neizprosljivejše, za sveto svojo stvar tem naudušenejše sovražnike.

Ruski učenjak Vasilij Latišev je izdal „Inscriptiones antiquae orae septentrionalis Ponti Euxini, graecae et latinae.“ Znano klasično izdanje Böcka „Corpus inscriptionum graecarum“ ima v sebi samo 80 nadpisov, tičočih se južne Rusije, ruski učenjaki pa so to število vzvišali do 500! Ker je knjiga izdana v latinskem jeziku, bode dostopna i zapadnim učenjakom, zato je „Arheološko-geografsko društvo“ dobro pogodilo, da je poročilo g. Latiševu zbrati vse nadpise raztresene po raznih perijodičnih izdankih in izdati jih na jeziku, ki ga razume ves učeni svet.

Pokrovitelju Sibiri (Sibir — Sibir, a ne Sibirija, kajti po ruski Сибирь) Jermakù Timofejeviču, osnovatelju historične slave donskega kazačestva v dobi minolega treh stoletij 1576—1980, katerega ime zna vsak kozak, hoté v Novočeskasku, glavnem mestu Donske oblasti, postaviti pametnik. V začetku 1881. leta je bilo v ta namen zbranih 40.000 rubljev, a ker je treba 60.000 r., ponovili so zdaj podpiske in zbrali v raznih stanicah 3757 r.

Naznanjamo, da imamo 1 lanski dobro ohranjen letnik „Slovana“ na prodaj.

„Slovan“ izhaja 1. in 15. dan vsakega meseca. Cena mu je za unanje naročnike za vsé leto 4 gld. 60 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr. in za četrt leta 1 gld. 15 kr.; za ljubljanske: za vse leto 4 gld., za polu leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld.; za dijake pa: 3 gld. 60 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošiljajo upravništvu, dopisi pa uredništvu na Kongresnem trgu štev. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopisi ne vračajo. — Za inserate se plačuje za navadno dvo-stopno vrsto, če se tiska jedenkrat 8 kr., če se tiska dvakrat 7 kr., če se tiska trikrat 6 kr., če se pa tiska večkrat, po dogovoru.